

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Енвайроментальна географія»

Компонента освітньої програми – вибіркова (4,0 кредити)

Освітньо-професійна програма	Географія
Спеціальність	106 Географія
Галузь знань	10 Природничі науки
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Мова навчання	українська
Профайл викладача (-ів)	Пасічник Микола Дмитрович, кандидат географічних наук, доцент кафедри географії України та регіоналістики https://moodle.chnu.edu.ua/user/profile.php?id=363
Контактний тел.	+380500569408
E-mail:	m.pasichnyk@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=5897
Консультації	Проведення он-лайн консультації за посиланням - https://meet.google.com/tth-sfer-xva?hs=122&authuser=2 Онлайн-консультації: щоп'ятниці на 12.30 Очні консультації: за попередньою домовленістю.

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Енвайроментальна географія» належить до переліку варіативних (вибіркових) навчальних дисциплін за освітнім рівнем «бакалавр», що пропонується в рамках циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти на четвертому році навчання.

Мета навчальної дисципліни «Енвайроментальна географія» ознайомлення з головними філософськими, світоглядними та науково-теоретичними уявленнями енвайроментальної географії, засвоєння закономірностей сприйняття людиною навколишнього природного середовища, місця, ландшафту та регіону, набуття умінь застосування методів гуманістичної географії у плануванні ландшафту.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

№	Назва теми з основними питаннями
МОДУЛЬ 1.	
ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЕНВАЙРОМЕНТАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	
1	Тема 1. Історія, предмет та методи енвайроментальної географії 1. Етапи розвитку енвайроментально-географічних ідей.2. Предмет, об'єкт та завдання дисципліни.3. Методологічні основи: класичні та сучасні методи (ГІС, ДЗЗ).
2	Тема 2. Енвайроментально-географічна ситуація (ЕГС) 1. Поняття ЕГС.2. Чинники формування: природні та антропогенні.3. Критерії оцінювання аспектів ЕГС (атмосферний, водний, ґрунтовий, біотичний).

	4. Типологія та картографування ЕГС (задовільна, напружена, кризова, катастрофічна).
3	Тема 3. Забруднення, стійкість систем та збалансоване природокористування 1. Класифікація забруднень середовища. 2. Стійкість природних систем та асиміляційний потенціал. 3. Концепція збалансованого (сталого) природокористування. 4. Поняття "екологічний слід".
4	Тема 4. Збереження біорізноманіття та розвиток екомереж 1. Поняття та рівні біорізноманіття (генетичне, видове, екосистемне). 2. Основні загрози біорізноманіттю (концепція НІРРО). 3. Структура екологічної мережі (ядра, коридори, буферні зони). 4. Національна екомережа України.
5	Тема 5. Якість середовища життєдіяльності і здоров'я населення 1. Взаємозв'язок "довкілля – здоров'я". 2. Комплексна оцінка якості середовища життєдіяльності. 3. Аналіз ЕГ проблем свого регіону. 4. Медико-географічне районування.
6	Тема 6. Напрямки розв'язання сучасних ЕГ проблем 1. Класифікація напрямків вирішення проблем (технологічні, економічні, правові, освітні). 2. Міжнародне екологічне співробітництво. 3. Роль громадськості та "зелених" рухів. 4. Концепція сталого розвитку та глобальні Цілі (ЦСР).
МОДУЛЬ 2. ВІДНОСИНИ ЛЮДИНИ ІЗ НАВКОЛИШНІМ СЕРЕДОВИЩЕМ	
7	Тема 7. Глобальна зміна клімату та її географічні наслідки 1. Парниковий ефект та антропогенні чинники зміни клімату. 2. Докази та географічні наслідки: танення льодовиків, підвищення рівня океану, екстремальні погодні явища. 3. Вплив на Україну: агрокліматичні зміни, ризики опустелювання. 4. Міжнародні угоди (Паризька угода) та стратегії адаптації.
8	Тема 8. Управління водними ресурсами 1. Глобальний розподіл прісної води та поняття "водного стресу". 2. Основні проблеми: забруднення та виснаження поверхневих і підземних вод. 3. Транскордонні водні басейни як об'єкти співпраці та конфліктів. 4. Інтегроване управління водними ресурсами.
9	Тема 9. Трансформація земельного фонду та деградація земель 1. Види деградації земель: ерозія, опустелювання, засолення, знеліснення. 2. Основні чинники: урбанізація, екстенсивне сільське господарство, вирубка лісів. 3. Проблема деградації ґрунтів в Україні. 4. Стале управління земельними ресурсами та рекультивация.
10	Тема 10. ГІС та ДЗЗ в енвайроментальних дослідженнях 1. Основи ГІС та дистанційного зондування Землі (ДЗЗ). 2. Застосування для моніторингу: вирубка лісів, пожежі, розростання міст. 3. Просторовий аналіз та моделювання енвайроментальних процесів. 4. Роль ГІС у прийнятті управлінських рішень.
11	Тема 11. Енвайроментальний менеджмент та екологічна політика 1. Поняття енвайроментального менеджменту. 2. Інструменти екологічної політики: правові, економічні, інформаційні. 3. Оцінка впливу на довкілля (ОВД). 4. Міжнародні стандарти (ISO 14000) та роль громадськості.
12	Тема 12. "Зелена" економіка та сталий розвиток міст 1. Принципи "зеленої" та циркулярної економіки.

2. Відновлювані джерела енергії як основа енергетичного переходу.3. Концепція сталого міста: зелений транспорт, енергоефективність, управління відходами.4. Глобальні Цілі Сталого Розвитку (ЦСР) як стратегічна рамка.

ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Форми навчання. У межах дисципліни «Енвайроментальна географія» застосовуються такі основні форми навчання: лекційні заняття, практичні роботи та самостійна робота студентів. Лекції забезпечують науково-теоретичне підґрунтя курсу, практичні заняття сприяють формуванню прикладних навичок, а самостійна робота дозволяє студентам глибше зануритися в тематику, розвивати аналітичне мислення та творчі здібності.

Методи навчання. Методичний арсенал дисципліни включає лекції-бесіди, пояснення, демонстрації, дискусії, написання есе та наукових доповідей. Практичні заняття орієнтовані на закріплення теоретичних знань і розвиток умінь застосовувати їх у реальних ситуаціях. Особлива увага приділяється проблемному навчанню, що стимулює пошук рішень для актуальних екологічних та географічних викликів.

Освітні технології. У навчальному процесі активно використовуються сучасні освітні технології, зокрема інформаційно-комунікаційні (платформа Moodle, презентації, онлайн-консультації), а також елементи дистанційного навчання. Застосування цифрових ресурсів, інтерактивних форм роботи та самостійного дослідження сприяє формуванню у студентів навичок критичного мислення, екологічної свідомості та здатності до міждисциплінарного аналізу.

ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль: Семестровий контроль з дисципліни «Енвайроментальна географія» проводиться у формі усного заліку відповідно до навчального плану та графіка навчального процесу. Залік охоплює весь обсяг навчального матеріалу, визначений робочою програмою. Якщо студент набрав 50 і більше балів за результатами модульних контролів, залік може бути виставлений автоматично. У разі бажання покращити оцінку, студент має право скласти залік за всією програмою дисципліни. Підсумкова оцінка враховує не лише накопичені бали, а й якість відповіді: повноту розкриття питань, логіку викладення, аналітичність мислення, культуру мови та здатність формулювати висновки.

Модульний контроль є складовою модульно-рейтингового підходу до оцінювання. Протягом семестру проводяться дві модульні контрольні роботи, які включають тестові завдання і виконуються в межах годин, передбачених на практичні заняття. До участі в модульному контролі допускаються студенти, які мають поточні бали за практичні та самостійні роботи. Максимальна кількість балів за кожну модульну роботу 10. У разі пропуску з поважних причин, студент має право на повторне проходження контролю. Перескладання незадовільних оцінок дозволяється протягом двох тижнів після атестаційного періоду, але позитивні оцінки не підлягають підвищенню.

Зарахування результатів неформальної освіти регламентовано наступними документами:

- [«Положенням про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання \(здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти у системі формальної освіти\) \(зі змінами\)»](#)
- [«Порядком визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти»](#)
Додатково можливо отримати 6 балів.

Підсумковий контроль – залік.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання програмних результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за шкалою європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка: національна та ECTS	Критерії оцінювання
90-100	Зараховано А	Студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.
80-89	Зараховано В	Студент повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.
70-79	Зараховано С	Студент розкрив теоретичні питання, програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.
60-69	Зараховано D	Студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння матеріалу.
50-59	Зараховано E	Студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі.
35-49	Незараховано FX (з можливістю повторного складання)	Студент не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.
0-34	Незараховано F (з обов'язковим повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання)	Студент не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий студент не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

- ✓ [«Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»](#)
- ✓ [«Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»](#)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Барановський В.А. Екологічний атлас України. – К.: Географіка, 2000. – 42 с.
2. Барановський В.А. Екологічна географія і екологічна картографія. – К.: Фітосоціоцентр, 2001. – 250 с.
3. Гавриленко О.П. Екогеографія України. Навч. посібник. – К.: Знання, 2008. – 646 с.
4. Еколого-географічні дослідження в сучасній географічній науці. – Тернопіль, 1999. – 144 с.
5. Еколого-географічні та географо-краєзнавчі дослідження території Карпато-Подільського регіону [Ред. кол.: Я. Жупанський (відповід. ред.) та ін.] – Чернівці: Рута, 1998. – 134 с.
6. Екологічна географія: історія, теорія, методи, практика / Матеріали II міжнародної наукової конференції. – Тернопіль, 2004. – 188 с.
7. Закон України „Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі на 200-2015 роки” № 1989-III. // Відомості Верховної Ради. № 47. – К., 2000. – С. 405.
8. Пашенко В.М. Основні поняття і проблеми еколого-географічних досліджень. – Український географ. журнал. – Київ, 1994, № 4. – С. 8-16.
9. Проблеми сталого розвитку України. – К., БНТ, 2001. – 423 с.
10. Руденко Л.Г., Горленко І.О. Еколого-географічні дослідження території України. К.: Наукова думка, 1990, - 31с.
11. Сивак О.О. Еколого-географічний аналіз в схемах планування території (на прикладі Волинської області). Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук: спец. 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів. – К., 2008. – 19 с.
12. Царик Л.П. Еколого-географічні дослідження – історична ретроспектива / Історія укр. географії. №1, 2000. С. 61-68.
13. Царик Л.П. Еколого-географічний аналіз та оцінювання території: теорія та практика. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 256 с.
14. Царик Л.П. Етапи становлення і розвитку екологічної географії та роль Тернопільського наукового центру у розбудові еколого-географічних досліджень / Історія української географії і картографії. Збірник матеріалів 4-ї Міжнародної наукової конференції, присвяченої 110-літньому ювілею професора Володимира Кубійовича Тернопіль, 18-19 листопада 2010 р. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. – С. 76-80.
15. Шевченко Л.М. Базові еколого-географічні поняття і терміни. Український географічний журнал. – К.: Видавничий дім „Академперіодика”, 1997. – №3. – С.64-66.
16. Шищенко П.Г. Екологічна географія: сучасний стан і перспективи / П.Г. Шищенко, Я.Б. Олійник // Регіональні екологічні проблеми: [Збірник наукових праць]. – ВГЛ ”Обрії”, 2002. С. 12-14.
17. Шищенко П.Г. Еколого-географічний аналіз і оцінювання території України на основі картографічного моделювання / П.Г. Шищенко, В.А. Барановський // Регіональні екологічні проблеми [Збірник наукових праць]. – К.: ВГЛ “Обрії”, 2002. – С. 17-19.
18. Шищенко П.Г. Прикладні еколого-географічні дослідження: об’єктно-предметна сутність, поля застосування. Еколого-географічні дослідження в сучасній географічній науці. – Тернопіль: Видавн. відділ ТДПУ, 1999. – С. 3-4.
19. Яцик А.В. Екологічна ситуація в Україні і шляхи її покращення. – К.: Оріяни, 2003. – 84 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=5897>
2. Environmental Geography: Science, Land Use, and Earth Systems by William M. Marsh. Available - <https://archive.org/details/environmentalgeo03edmars>
3. Introduction to Climate Science - <https://open.umn.edu/opentextbooks/textbooks/860> .
4. Environmental Geology by Steven Earle. - [https://geo.libretexts.org/Bookshelves/Geology/Environmental_Geology_\(Earle\)](https://geo.libretexts.org/Bookshelves/Geology/Environmental_Geology_(Earle))

5. Free Digital Geography Books - <https://www.geographyrealm.com/free-digital-geography-books/>.
6. 20+ Geography Books for Free! - <https://www.infobooks.org/free-pdf-books/various-topics/geography/>
7. Environmental Science: A Global Concern by William P. Cunningham and Mary Ann Cunningham - https://archive.org/details/environmentalsci0000cunn_z4e0